

" Waterkwaliteit en visbestand in de Zuid-Willemsvaart anno 2026 "

1. Inleiding

De Zuid-Willemsvaart is gelegen in de provincie Limburg. De Zuid-Willemsvaart begint in Maastricht (Nederland) en bereikt ten zuidoosten van Lanaken Belgisch grondgebied. Via de plaatsen Rekem, Dilsen, Neeroeteren en Bocholt loopt het kanaal in noordwestelijke richting door Limburg. Bij het plaatsje Lozen bereikt de Zuid-Willemsvaart de grens tussen België en Nederland.

In het Belgische deel van Limburg heeft de Zuid-Willemsvaart een totale lengte van 43,9 kilometer. Het totale oppervlak bedraagt 179,4 hectare.

2. Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

De evolutie van de waterkwaliteit evenals de doelstellingen per waterlichaam kan handig opgevolgd worden via de waterdashboards die online staan: *Dashboard oppervlaktewaterlichamen*. [[Dashboard oppervlaktewaterlichamen](#)]

De resultaten voor de Zuid-Willemsvaart zijn hier te vinden onder de resultaten voor het Vlaamse waterlichaam Zuid-Willemsvaart + Kanaal Bocholt-Herentals (deels) + Kanaal Briegden-Neerharen (VL22_221).

Talrijke kanalen doorsnijden het Maasbekken: het Albertkanaal, het Kanaal Briegden-Neerharen, de Zuid-Willemsvaart, het Kanaal Bocholt-Herentals, en het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten. Deze kanalen ontvangen hun water (al of niet rechtstreeks) vanuit de Maas.

Door haar ligging heeft het Maasbekken verschillende waterlopen die (deels) grensvormend en/of grensoverschrijdend met Nederland of Wallonië zijn: onder andere Maas, Weerij, Mark, Merkske, Dommel, Warmbeek, Lossing, Itterbeek, Jeker en Berwijn. Daarnaast zijn ook het Albertkanaal en de Zuid-Willemsvaart grensoverschrijdend. Afstemming met Nederland en Wallonië is voor het Maasbekken dan ook belangrijk.

Het Maasbekken kent in vergelijking met andere bekkens een lage bevolkingsdichtheid. De landbouwsector is relatief sterk vertegenwoordigd, met een landbouwareaal dat ongeveer de helft van de totale oppervlakte van het bekken inneemt. Onder de sector 'bedrijven' worden de deelsectoren handel en diensten, industrie en energie beschouwd.

De sectoren oefenen een druk uit op het watersysteem met een invloed op de waterkwaliteit, incl. het aquatisch leven en de -kwantiteit. Huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater bevat naast zuurstofbindende stoffen en nutriënten ook stoffen afkomstig uit verzorgingsproducten, onderhoudsproducten en medicijnen. Daarnaast kan het afvalwater ook gevaarlijke stoffen zoals zware metalen en PAK's bevatten. Sectoren verbruiken ook water, dit kan leidingwater, oppervlaktewater, grondwater, hemelwater en circulair water zijn.

Anderzijds kunnen sectoren ook hinder ondervinden vanuit het watersysteem, bijvoorbeeld problemen met wateroverlast of watertekort. De recente erg droge zomers betekenen een nieuwe uitdaging om in het bekken voldoende water van goede kwaliteit ter beschikking te hebben.

b) Toekomstperspectieven

De verschillende geplande acties zijn terug te vinden in het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027. Dit is eveneens online raadpleegbaar:

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2022-2027>.

[\[https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2022-2027\]](https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2022-2027)

De rapportage over deze acties is terug te vinden in het wateruitvoeringsprogramma:

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/wateruitvoeringsprogramma>.

[\[https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/wateruitvoeringsprogramma\]](https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/wateruitvoeringsprogramma)

3. Afvissingen

De meest recente afvissing van de Zuid-Willemsvaart dateert van 2024. De visbestandsopname werd uitgevoerd in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos.

In het Vlaamse Gewest bevinden zich een aantal grote lijnvormige kanalen. Deze wateren hebben een belangrijke functie voor de openbare visserij. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) is verantwoordelijk voor het visstandbeheer in deze wateren.

Voor 2024 heeft het ANB aan ATKB opdracht gegeven voor het uitvoeren van een visstandonderzoek in de Zuid-Willemsvaart.

De bemonsteringen in de Zuid-Willemsvaart zijn uitgevoerd op 9, 10 en 23 september 2024.

Voor het presenteren van de bestandschattingen zijn de gevangen vissoorten ingedeeld in ecologische groepen en gilden.

De indeling in "*ecologische groepen*" wordt beschreven in het Handboek Hydrobiologie (Bijkerk *et al.*, 2014). De ecologische groepen zijn voornamelijk gebaseerd op voedselvoorkeur. Dit hangt samen met de lengte van de vissoorten: kleine exemplaren benutten ander voedsel (bijvoorbeeld zoöplankton) dan grote exemplaren (die veelal macrofauna of kleine vissen eten). Voor snoek wijkt de indeling af van de overige vissoorten, omdat deze vooral uitgaat van de voorkeur van deze soort voor een bepaald type habitat.

Naast ecologische groepen zijn de vissoorten ingedeeld in "*stromingsgilden*" volgens FAME (Noble & Cowx, 2002). De afkorting FAME staat voor Fishbased Assessment Method for the Ecological status of European rivers.

De indeling in stromingsgilden is gebaseerd op de voorkeur van soorten voor stromend dan wel stilstaand water.

Er worden *drie stromingsgilden* onderscheiden:

- Eurytopen: soorten die geen specifieke voorkeur hebben voor stromend of stilstaand water;
- Limnofielen: soorten met een voorkeur voor stilstaand water;
- Rheofielen: soorten met een voorkeur voor stromend water.

Soortensamenstelling

Tijdens de bemonstering in 2024 zijn 23 vissoorten aangetroffen, exclusief hybride.

Van de 23 soorten behoren elf soorten tot het eurytope gilde, namelijk aal, alver, baars, blankvoorn, brasem, Europese meerval, gibel, kolblei, pos, snoek en snoekbaars. Ook zijn er drie limnofiele soorten aangetroffen, namelijk bittervoorn, rietvoorn en zeelt. Daarnaast zijn er met kopvoorn, sneep en winde drie rheofiele soorten aangetroffen. Ook zijn er zes exoten aangetroffen; blauwband, Kesslers grondel, marmergrondel, roofblei, zonnebaars en zwartbekgrondel.

Tijdens de bemonstering is eveneens gelet op de aanwezigheid van kreeften en/of krabben. In totaal is er één gevlekte Amerikaanse rivierkreeft aangetroffen tijdens de elektrovisserij op locatie ZW-EL10.

Vergelijking met eerdere afvissingen

In Tabel 30 is een overzicht weergegeven van de aangetroffen soorten in de Zuid-Willemsvaart sinds 2011 (Van Giels, 2015; Mies, 2019; Wissink, 2022).

Het aantal soorten is in 2024 het hoogst sinds 2011 (zeventien soorten). In tegenstelling tot het onderzoek in 2021, toen negentien soorten werden aangetroffen, zijn gibel, kolblei, bittervoorn, kopvoorn, winde en blauwband in 2024 aangetroffen. Bittervoorn en blauwband zijn in 2024 voor het eerst in de Zuid Willemsvaart aangetroffen. Karper en vetje zijn in 2021 aangetroffen, maar ontbreken in de vangsten van 2024. Van karper zijn de aangetroffen aantallen laag waardoor het al dan niet aantreffen met name op toeval berust. Vetje en bittervoorn zijn klein blijvende soorten die van jaar tot jaar een sterke fluctuatie in aantallen kunnen laten zien. Van exoot blauwband zijn drie exemplaren aangetroffen in 2024.

Omvang van het visbestand

a) Algemeen

In Tabel 15 en Tabel 16 is de geschatte omvang van het totale visbestand in de Zuid-Willemsvaart weergegeven in kilogram en aantal per hectare. De omvang van het bestand wordt geschat op 29,7 kg/ha en 1.475 stuks/ha. In biomassa bestaat het visbestand voor 82% uit eurytope soorten. De exoten hebben een biomassa-aandeel van 16% en het aandeel van de limnofielen en rheofielen bedraagt 1,5% en 0,2%. Op soortniveau hebben blankvoorn (20%), Europese meerval (17%), brasem (17%), aal (15%) en zwartbekgrondel (12%) het grootste aandeel.

Op basis van aantallen hebben de eurytope soorten een aandeel van 51%, gevolgd door de exoten met 37%.

De limnofielen hebben een aandeel van 12% en het aandeel van de rheofielen bedraagt 0,1%. Op soortniveau heeft zwartbekgrondel met 35% het grootste aandeel, gevolgd door blankvoorn (26%), rietvoorn (12%) en alver (10%).

De omvang van het visbestand is in 2024 geraamd op 29,7 kg/ha en 1.475 stuks/ha.

Hiermee is het bestand in 2024, op basis van biomassa, in grote lijnen vergelijkbaar met 2021, 2018 en 2015 (24-31 kg/ha). Met name in de hoofdstroom is de biomassa laag geraamd (21,9 kg/ha). In de verbredingen is het geschatte bestand duidelijk omvangrijker (171,1 kg/ha).

In Tabel 31 is een vergelijking weergegeven van de meest dominante soorten (op basis van biomassa) en de totale bestandschatting in 2015, 2018, 2021 en 2024. De meest algemene soorten komen niet in grote dichtheden voor in de Zuid-Willemsvaart. De geraamde biomassa's in de onderzoeksjaren fluctueert dan ook niet veel en wordt met name bepaald door het wel of niet aantreffen van enkele grotere exemplaren van deze soorten.

Gezien de resultaten kan gesteld worden dat de hoofdstroom van de Zuid-Willemsvaart geen aantrekkelijk leefgebied is voor vis. Op veel plekken is de waterdiepte gering waardoor de scheepvaart een groot effect heeft op de leefomstandigheden. De verbredingen zijn aantrekkelijker voor vis omdat in deze gebieden de invloed van scheepvaart veel minder aanwezig is dan in de hoofdstroom. Ook is door de mindere scheepvaartdruk de vegetatie in de verbredingen beter ontwikkeld.

b) Bestandschatting deelgebieden

In de Zuid-Willemsvaart is de hoofdstroom bemonsterd met stortkuil- en elektrovisserij. De verbredingen zijn bemonsterd met een 225 meter lange zegen.

In Tabel 17 zijn de bestandschattingen gegeven van zowel de hoofdstroom als de verbredingen. In de hoofdstroom zijn, exclusief hybride, 22 vissoorten aangetroffen en in de verbredingen 17 vissoorten.

Bittervoorn, zeelt, kopvoorn, sneep, marmergroundel en zonnebaars zijn alleen in de hoofdstroom aangetroffen. Winde is enkel in de verbredingen aangetroffen. De overige soorten zijn in beide deelgebieden van de Zuid-Willemsvaart aangetroffen.

De geraamde biomassa in de verbredingen is bijna achtmaal hoger dan in de hoofdstroom (171,1 kg/ha vergeleken met 21,9 kg/ha). In de verbredingen zijn hoge biomassa's geraamd van voornamelijk brasem en blankvoorn. Ook in aantallen is het bestand in de verbredingen hoger geraamd dan in de hoofdstroom, 4.733 stuks/ha vergeleken met 1.296 stuks/ha. Voornamelijk van blankvoorn, brasem en baars zijn de aantallen in de verbredingen hoger geraamd. Van alver, rietvoorn en zwartbekgrondel zijn de aantallen in de hoofdstroom juist fors hoger geraamd.

VERBEIREN Marc

Wolvertem, januari 2026

{ BRON : schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger Eva DE BLEEKER in het Vlaams Parlement ; zie :

vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Jo BROUNS :
“ *Bulletin van Vragen en Antwoorden* “ , Vlaams Parlement , zitting 2025-2026 , vraag nr. 166 van 5 november 2025 } .

TABEL 30

Tabel 30 Soortensamenstelling in de Zuid-Willemsvaart in de jaren 2011, 2015, 2018, 2021 en 2024.

Gilde	Vissoort	2011	2015	2018	2021	2024
Eurytoop	Aal	x	x	x	x	x
	Alver	x	x	x	x	x
	Baars	x	x	x	x	x
	Blankvoorn	x	x	x	x	x
	Brasem	x	x	x	x	x
	Europese meerval	-	x	x	x	x
	Giebel	-	-	-	-	x
	Hybride*	x	x	x	x	x
	Karper	x	x	-	x	-
	Kolblei	-	x	-	-	x
	Pos	x	x	x	x	x
	Snoek	x	x	x	x	x
	Snoekbaars	x	x	x	x	x
	Spiegelkarper**	-	x	-	-	-
	Limnofiel	Bittervoorn	-	-	-	-
Rietvoorn		x	x	x	x	x
Vetje		-	-	-	x	-
Zeelt		x	x	x	x	x
Rheofiel	Kopvoorn	x	x	x	-	x
	Rivierdonderpad	x	-	-	-	-
	Sneep	-	x	x	x	x
	Winde	x	x	x	-	x
Exoot	Blauwband	-	-	-	-	x
	Kesslers grondel	-	x	x	x	x
	Marm grondel	x	x	x	x	x
	Roofblei	x	x	x	x	x
	Zonnebaars	-	x	x	x	x
	Zwartbekgrondel	-	x	x	x	x
Totaal***		17	21	19	19	23

* = hybride, kruising tussen twee karperachtigen

** = spiegelkarper wordt met karper tot één soort gerekend

*** = exclusief hybride

TABEL 15

Tabel 15 Raming van het visbestand in de Zuid-Willemsvaart (kg/ha) in 2024.

Gilde	Vissoort	Totaal	0+	>0+-15	16-25	26-40	>=41
Eurytoop	Aal	4,5	-	-	-	0,4	4,1
	Alver	0,3	0,2	0,1	0,0	-	-
	Baars	2,2	0,7	0,3	0,7	0,5	0,0
	Blankvoorn	5,8	1,2	0,2	1,7	2,6	0,0
	Brasem	5,0	0,1	-	0,2	1,8	3,0
	Europese meerval	5,1	0,0	-	0,1	-	5,0
	Giebel	0,0	-	0,0	-	-	-
	Hybride	0,0	-	-	0,0	-	-
	Kolblei	0,3	0,0	0,1	0,1	0,0	-
	Pos	0,1	0,0	0,1	-	-	-
	Snoekbaars	0,1	0,1	-	-	-	-
	Limnofiel	Bittervoorn	0,0	-	0,0	-	-
Rietvoorn		0,4	0,2	0,1	0,1	-	-
Zeelt		0,0	-	0,0	-	-	-
Rheofiel	Kopvoorn	0,0	0,0	-	-	-	-
	Sneep	0,0	0,0	-	-	-	-
	Winde	0,1	-	-	-	0,1	-
Exoot	Blauwband	0,0	-	0,0	-	-	-
	Kesslers grondel	0,0	-	0,0	-	-	-
	Marm grondel	0,0	0,0	0,0	-	-	-
	Roofblei	1,1	0,0	-	-	0,1	1,0
	Zonnebaars	0,1	0,0	0,1	-	-	-
	Zwartbekgrondel	3,6	0,1	3,6	-	-	-
Subtotaal		28,7	2,6	4,6	3,0	5,3	13,2
ecologische indeling voor snoek							
		Totaal	0-15	16-35	36-44	45-54	>54
Eurytoop	Snoek	0,9	-	0,3	0,4	-	0,3
Totaal		29,7					

0,0 = <0,05 kg/ha; - = niet aangetroffen

TABEL 16

Tabel 16 Raming van het visbestand in de Zuid-Willemsvaart (N/ha) in 2024.

Gilde	Vissoort	Totaal	0+	>0+-15	16-25	26-40	>=41
Eurytoop	Aal	15	-	-	-	6	10
	Alver	154	150	4	0	-	-
	Baars	140	122	10	8	1	0
	Blankvoorn	378	343	7	21	7	0
	Brasem	34	27	-	2	4	2
	Europese meerval	5	2	-	1	-	2
	Giebel	1	-	1	-	-	-
	Hybride	0	-	-	0	-	-
	Kolblei	13	7	4	2	0	-
	Pos	6	0	6	-	-	-
	Snoekbaars	3	3	-	-	-	-
Limnofiel	Bittervoorn	1	-	1	-	-	-
	Rietvoorn	175	168	5	1	-	-
	Zeelt	2	-	2	-	-	-
Rheofiel	Kopvoorn	1	1	-	-	-	-
	Sneep	1	1	-	-	-	-
	Winde	0	-	-	-	0	-
Exoot	Blauwband	1	-	1	-	-	-
	Kesslers grondel	1	-	1	-	-	-
	Marm grondel	13	3	10	-	-	-
	Roofblei	2	1	-	-	0	0
	Zonnebaars	5	3	1	-	-	-
	Zwartbekgrondel	522	71	451	-	-	-
Subtotaal		1.473	900	505	36	18	14
ecologische indeling voor snoek							
		Totaal	0-15	16-35	36-44	45-54	>54
Eurytoop	Snoek	2	-	1	1	-	0
Totaal		1.475					

0 = <0,5 stuks/ha; - = niet aangetroffen

TABEL 31

Tabel 31 Bestandschatting van de meest dominante soorten (in kg/ha) in 2015, 2018, 2021 en 2024 in de Zuid-Willemsvaart.

Vissoort	2015	2018	2021	2024
Aal	9	2	6	5
Baars	5	6	1	2
Blankvoorn	7	12	4	6
Brasem	1	0	1	5
Karper	2	-	0	-
n soorten*	21	19	17	23
Totaal	31	29	24	30

* = exclusief hybride

TABEL 17

Tabel 17 Raming van het visbestand in de hoofdstroom en de verbredingen van de Zuid-Willemsvaart (kg/ha en N/ha) in 2024.

Gilde	Vissoort	Biomassa (kg/ha)		Aantallen (N/ha)		
		Hoofdstroom	Verbredingen	Hoofdstroom	Verbredingen	
Eurytoop	Aal	4,7	0,3	16	1	
	Alver	0,3	0,5	161	27	
	Baars	1,9	9,3	114	627	
	Blankvoorn	3,1	54,1	209	3.441	
	Brasem	1,3	72,3	8	511	
	Europese meerval	4,6	14,0	5	5	
	Giebel	0,0	0,0	1	1	
	Hybride	0,0	0,2	0	2	
	Kolblei	0,3	0,2	14	2	
	Pos	0,1	0,1	6	10	
	Snoek	0,6	8,0	2	12	
	Snoekbaars	0,1	0,2	2	10	
	Limnofiel	Bittervoorn	0,0	-	1	-
		Rietvoorn	0,4	0,2	184	10
Zeelt		0,0	-	2	-	
Rheofiel	Kopvoorn	0,0	-	1	-	
	Sneep	0,0	-	1	-	
	Winde	-	1,2	-	2	
Exoot	Blauwband	0,0	0,0	1	1	
	Kesslers grondel	0,0	0,0	2	1	
	Marm grondel	0,0	-	14	-	
	Roofblei	0,6	10,2	1	16	
	Zonnebaars	0,1	-	5	-	
	Zwartbekgrondel	3,8	0,4	548	57	
Totaal		21,9	171,1	1.296	4.733	

CIW

Deze tabel geeft een overzicht van de oppervlaktewaterlichamen per bekken.

Maasbekken

Toon fiches Vlaams waterlichaam

- [Karakterisering](#)
- [Doelstellingen](#)
- [Druk en impactanalyse](#)
- [Beoordeling](#)
- [Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen](#)
- [Toekomstverkenning](#)
- [Reductiedoelen en afwijkingen](#)

VL22_221

ZUID-WILLEMSVAART + KANAAL BOCHOLT-HERENTALS (deels) + KANAAL BRIEGDEN-NEERHAREN

As, Bilzen, Bocholt, Bree, Dilsen-Stokkem, Hamont-Achel, Lanaken, Lommel, Maaseik, Maasmechelen, Peer, Pelt, Zutendaal